

Wymagania Edukacyjne Wiedza o społeczeństwie Klasa VIII

Ogólne:

1. Ocenie podlegają wiadomości i umiejętności, postawa, zaangażowanie, przygotowanie do zajęć, systematyczność i obowiązkowość w podejściu do przedmiotu, aktywność na lekcjach, prowadzenie zeszytu przedmiotowego i ćwiczeń. Ocenie mogą podlegać karty pracy i zadania wykonywane przez uczniów w czasie wycieczek krajoznawczych, wyjść terenowych.
2. Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności: sprawdziany, kartkówki, aktywność, praca domowa, prowadzenie zeszytu przedmiotowego i ćwiczeń, prace dodatkowe, prace na lekcji, praca z mapą, praca na lekcji, prace z wykorzystaniem techniki cyfrowej.
3. Każde 5 „+” to ocena bardzo dobra. Z kolei trzy „-” skutkuje oceną niedostateczną. „Plusa” otrzymuje uczeń za aktywność na lekcji, postawę, zaangażowanie, elementy zadania domowego.

Nauczyciel może postawić uczniowi minusa gdy ten:

- jest nieprzygotowany do zajęć (brak zeszytu ćwiczeń lub brak zeszytu przedmiotowego);
- nie uważa na lekcji;
- nie udziela odpowiedzi na pytanie nauczyciela, chociaż wynika ona z toku lekcji;
- odmawia współpracy.

Plusy i minusy mogą być zapisywane w dzienniku elektronicznym lub mieć postać pieczętek lub naklejek w zeszycie lub ćwiczeniach.

4. Nieprzygotowania: Uczeń ma prawo zgłosić w każdym semestrze 1 nieprzygotowanie - bez podania przyczyny. Są one odnotowywane w dzienniku, ale nie mają żadnego wpływu na ocenę. Należy zgłosić je po wejściu do klasy lub w czasie sprawdzania listy obecności. Brak zgłoszenia braku pracy domowej skutkuje uwagą wpisaną do dziennika. Niewykorzystane nieprzygotowania nie przechodzą na kolejne półrocze. Nieprzygotowania nie zwalniają ucznia z pisania sprawdzianów i zapowiedzianych kartkówek.
5. Sprawdziany. Nauczyciel zapowiada sprawdzian z minimum tygodniowym wyprzedzeniem. Wpisuje tę informację w dziennik elektroniczny. Każdy sprawdzian powinien być poprzedzony powtórzeniem wiadomości. Uczeń, który w danym dniu nie przystąpił do sprawdzianu, pisze go we wskazanym przez nauczyciela terminie.

6. Kartkówki nie podlegają poprawie. Kartkówka może być niezapowiedziana i może zawierać materiał z ostatnich trzech lekcji. Czas jej trwania: nie dłuższy niż 15 minut. W przypadku uczniów posiadających opinie PPP kartkówki mogą podlegać poprawie w porozumieniu z nauczycielem lub czas ich pisania może być wydłużony.
7. Każdy sprawdzian, za który uczeń otrzymał ocenę niedostateczną (1) można poprawić. Termin wyznacza nauczyciel. W przypadku pozostałych ocen (2,3) uczeń może dokonać ich poprawy, ale raz w semestrze. Oceny (4) i (5) nie podlegają poprawie.
8. Skala punktacji na poszczególne przedmioty jest zgodna z punktacją znajdującą się w statucie.
9. Uczniom, którzy mają opinie PPP i są objęci dostosowaniem form i metod pracy do ich możliwości psychofizycznych przysługuje wydłużenie czasu pracy na sprawdzianach i kartkówkach, możliwość ich poprawy.
10. Pisemna praca domowa może być pracą wykonaną w zeszycie ćwiczeń, zeszycie przedmiotowym, projektem lub prezentacją zapisaną na innym nośniku także elektronicznym. Praca pisemna w całości lub częściowo podlega ocenie. Praca domową może być także prezentacja przygotowana w zespole, polecenie przyniesienia materiałów lub własnoręcznie wykonanych pomocy. Jej brak skutkuje uwagą w dzienniku i w przypadku kolejnych braków obniżeniem oceny z zachowania.
11. Uczniowie biorący udział w konkursach przedmiotowych otrzymują uwagę pozytywną do dziennika, a w przypadku uzyskania wyróżnienia lub nagrody adekwatnie ocenę bardzo dobrą lub celującą. Nauczyciel może wstawić uczniowi ocenę bardzo dobrą lub celującą także wtedy, gdy w wyniku udziału w konkursie uczeń opanował treści ponadprogramowe.
12. Pisemne prace, w których przyznaje się punkty za poszczególne zadania, a zwłaszcza sprawdziany i kartkówki są oceniane według punktacji zamieszczonej w Statucie Szkoły.

Wymagania edukacyjne na ocenę śródroczną i roczną:

OCENA CELUJĄCA - otrzymuje ją uczeń, który opanował wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej, potrafi rozwiązywać problemy nietypowe, jest twórczy, rozwija swoje uzdolnienia, samodzielnie potrafi korzystać z różnych źródeł informacji oraz biegłe posługuje się zdobytą wiedzą w praktyce, osiąga sukcesy w konkursach przedmiotowych i zajmuje punktowane miejsca na etapie powiatowym, rejonowym, wojewódzkim.

OCENA BARDZO DOBRA - otrzymuje ją uczeń, który w sposób zadowalający opanował wiedzę i umiejętności z danego działu oraz sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami w praktyce, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne o dużym stopniu trudności, umie zastosować posiadana wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach, wykazuje dużą samodzielność i potrafi bez pomocy nauczyciela korzystać z różnych źródeł informacji.

OCENA DOBRA - otrzymuje ją uczeń poprawnie i samodzielnie rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne i dzięki swoim wiadomościom rozumie większość materiału i dobrze wykorzystuje swoje wiadomości do rozwiązywania nowych problemów, pod kierunkiem nauczyciela rozwiązuje zadania nietypowe, potrafi korzystać ze źródeł informacji pod kierunkiem nauczyciela.

OCENA DOSTATECZNA - otrzymuje ją uczeń, który opanował podstawowe wiadomości i umiejętności z przedmiotu, określone w podstawie programowej, jest w stanie robić dalsze postępy i rozwiązywać zadania teoretyczne i praktyczne o średnim stopniu trudności, potrafi korzystać z różnych źródeł informacji pod kierunkiem nauczyciela.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA - otrzymuje ją uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności niezbędne do dalszej nauki, ujęte w podstawie programowej, potrafi rozwiązywać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności, często z pomocą nauczyciela.

OCENA NIEDOSTATECZNA - otrzymuje ją uczeń, który nie opanował podstawowych wiadomości i umiejętności z przedmiotu (minimum programowego), nie potrafi rozwiązywać zadań teoretycznych i praktycznych o niewielkim stopniu trudności, nawet przy pomocy nauczyciela, co uniemożliwia mu dalsze zdobywanie wiedzy. Nie wyraża chęci poprawy oceny niedostatecznej częściowej np. odpowiedzi ustnej, czy oceny niedostatecznej z testu, sprawdzianu. Nie potrafi korzystać ze źródeł informacji, nawet z pomocą nauczyciela.

Szczegółowe wymagania edukacyjne I PÓLROCZE:

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Społeczne aspekty życia człowieka					
1.1. Społeczna natura człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest społeczeństwo oraz wyjaśnia, że człowiek jest istotą społeczną, - wymienia typowe role społeczne, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest socjalizacja oraz wymienia czynniki wpływające na człowieka w procesie socjalizacji, - podaje przykłady więzi społecznych, - wymienia podstawowe potrzeby społeczne, 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia więzi symetryczne i niesymetryczne, - analizuje piramidę Masłowa, rozróżniając potrzeby podstawowe oraz wyższego rzędu, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie procesu resocjalizacji dla osób niedostosowanych społecznie, - definiuje czynniki wpływające na proces socjalizacji w poszczególnych fazach życia człowieka, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia charakter więzi symetrycznych i niesymetrycznych, wskazując ich pozytywny oraz negatywny wpływ na rozwój jednostki,
1.2. O komunikacyjnej naturze człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest komunikacja społeczna i na czym polega autoprezentacja, - rozróżnia komunikację werbalną i niewerbalną, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia warstwy aktu komunikacyjnego, - wymienia podstawowe zasady skutecznej komunikacji, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje różne konteksty wypowiedzi, - wskazuje, na czym polega komunikacja interpersonalna, grupowa, medialna, 	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje typowe elementy mowy ciała, - analizuje różne techniki autoprezentacyjne, wskazując właściwe i błędne sposoby ich stosowania, 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje skutecznej prezentacji na dany temat, stosując właściwe zasady prezentacyjne,
1.3. Człowiek w grupie	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest grupa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje istotne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje pozycję w

	<p>społeczna,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia grupy pierwotne i wtórne, formalne i nieformalne, małe i duże, podając przykłady takich grup, 	<p><i>konformizm, asertywność, afiliacja, próżniactwo społeczne,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady postaw asertywnych i konformistycznych, 	<p>cechy grupy koleżeńskiej oraz zadaniowej,</p> <ul style="list-style-type: none"> - odnosząc się do piramidy Masłowa wskazuje, jakie potrzeby zaspokaja przynależność do różnych grup społecznych, 	<p>polega ewaluacja,</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, jakie korzyści w określonych sytuacjach mogą wynikać z postawy asertywnej i postawy konformistycznej, 	<p>grupie jej poszczególnych członków, odnosząc się do pojęcia więzi symetrycznych i niesymetrycznych,</p>
1.4. Konflikty społeczne i podejmowanie decyzji w grupie	<ul style="list-style-type: none"> - zna pojęcia: <i>konflikt społeczny, stereotyp,</i> - wie, na czym polegają mediacje, negocjacje, arbitraż, 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega negatywne i pozytywne następstwa konfliktów, - wymienia sposoby podejmowania decyzji w grupie (decyzja lidera, głosowanie, decyzja wspólna – kompromis i konsensus), 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia poszczególne fazy konfliktu, - wymienia i omawia różne postawy wobec konfliktu interpersonalnego (unieważnienie, pojednanie, rywalizacja), 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia właściwe metody rozwiązywania konfliktów grupowych oraz interpersonalnych, - dobiera właściwą metodę rozwiązywania konfliktów do zaistniałej sytuacji konfliktowej, 	<ul style="list-style-type: none"> - sporządza samodzielnie schemat podejmowania decyzji, z uwzględnieniem różnych rozwiązań oraz ich skutków,
Dział 2. Rodzina, edukacja i praca					
2.1. Rodzina jako grupa społeczna	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są wartości i normy społeczne, - wie, kim są krewni i powinowaci, - podaje przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> - klasyfikuje rodzinę jako grupę społeczną, - wylicza wartości powszechnie akceptowane 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia różne typy norm społecznych, - rozróżnia wartości materialne i niematerialne, - wie, czym jest 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje wybrane zapisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz Konwencji o prawach dziecka, - dokonuje 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie kluczowych norm społecznych dla procesu socjalizacji, - interpretuje hierarchię wartości wyznawanych

	<p>praw i obowiązków dziecka w rodzinie,</p>	<p>w społeczeństwie, - wymienia elementy socjalizacji pierwotnej,</p>	<p>rodzina dysfunkcyjna,</p>	<p>hierarchizacji wartości, które uważa za istotne, - wskazuje źródła przemocy w rodzinie,</p>	<p>przez Polaków, wynikającą z analizy danych statystycznych,</p>
<p>2.2. Ekonomia na co dzień</p>	<p>- zna pojęcia: <i>gospodarstwo domowe, budżet domowy</i>, - wymienia główne źródła dochodów gospodarstw domowych oraz ich podstawowe wydatki,</p>	<p>- wie, czym jest deficyt, nadwyżka oraz równowaga budżetowa, - wymienia różne sposoby oszczędzania pieniędzy,</p>	<p>- rozróżnia stałe, przewidywalne i niespodziewane wydatki budżetu domowego, podając przykłady takich wydatków,</p>	<p>- analizuje dane statystyczne, dotyczące struktury dochodów i wydatków budżetów domowych, - sporządza plan typowego budżetu gospodarstwa domowego,</p>	<p>- dobiera właściwy sposób oszczędzania lub pożyczania pieniędzy do określonej sytuacji,</p>
<p>2.3. Szkoła i jej funkcje</p>	<p>- wymienia etapy polskiego systemu edukacji, - omawia podstawowe czynniki, które powinien uwzględnić, planując własną ścieżkę kształcenia,</p>	<p>- rozróżnia szkoły publiczne i niepubliczne, kompetencje twarde i miękkie, - analizuje różne możliwości kształcenia w szkole ponadpodstawowej,</p>	<p>- wskazuje przykłady kompetencji niezbędnych w wybranych zawodach, - analizuje dynamikę rynku pracy, z uwzględnieniem zawodów deficytowych, nadwyżkowych i zrównoważonych,</p>	<p>- wymienia i omawia funkcje szkoły, - wyjaśnia, czym są szkoły: specjalne, integracyjne, przysposabiające do pracy, sportowe i mistrzostwa sportowego,</p>	<p>- ocenia, w jakim stopniu polski system edukacji odpowiada na potrzeby młodzieży oraz wyzwania współczesności,</p>
<p>2.4. Społeczność szkolna</p>	<p>- wymienia organy szkoły, - wie, czym jest statut szkoły,</p>	<p>- podaje przykłady naruszenia praw uczniów i</p>	<p>- omawia zapisy statutu szkoły dotyczące</p>	<p>- charakteryzuje klasę szkolną jako przestrzeń rozwoju</p>	<p>- planuje inicjatywy zmierzające do rozwiązania</p>

	- podaje przykłady praw i obowiązków uczniów,	pracowników szkoły, - wskazuje osoby lub instytucje, do których należy zgłosić naruszenie tych praw,	praw i obowiązków ucznia oraz wyboru i kompetencji samorządu uczniowskiego, - analizuje możliwości postępowania w przypadku naruszenia praw członków społeczności szkolnej,	edukacyjnego, społecznego, psychicznego,	problemów istotnych dla społeczności szkolnej,
Dział 3. Prawa człowieka					
3.1. Pojęcie prawa oraz praw i wolności	- wie, czym jest prawo, na czym polega godność człowieka, - posługując się przykładami, rozróżnia prawa człowieka i wolności obywatelskie, - wymienia akty prawa krajowego (Konstytucja RP) oraz międzynarodowego (Powszechna Deklaracja Praw Człowieka), określające charakter i zakres praw człowieka,	- wskazuje organizacje międzynarodowe zajmujące się kwestią praw i wolności człowieka (ONZ, Rada Europy, Unia Europejska), - wyjaśnia, na czym polega przyrodzoność, powszechność, nienaruszalność i niezbywalność praw człowieka,	- przedstawia typologię praw i wolności człowieka (osobiste, polityczne, ekonomiczne, socjalne i kulturalne, solidarnościowe), właściwie kwalifikując wybrane prawa i wolności, - wskazuje okoliczności, w których państwo może ograniczyć lub zawiesić obowiązywania wybranych praw i wolności,	- analizuje postrzeganie praw człowieka w świetle wybranych aktów prawa krajowego i międzynarodowego, - wyjaśnia, kiedy i dlaczego obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka,	- analizuje, na czym polega przedmiotowe i podmiotowe znaczenie prawa,

<p>3.2. Prawa i wolności w Konstytucji RP</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady praw i wolności osobistych oraz politycznych, - omawia zakres i charakter wybranego prawa oraz wolności, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega nietykalność osobista, niezawisłość sędziowska, domniemanie niewinności, wolność zgromadzeń, ubezwłasnowolnienie 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje okoliczności, w jakich państwo może ograniczyć lub zawiesić obowiązywanie wybranych praw i wolności, - podaje przykłady sytuacji, w których może dochodzić do naruszenia praw i wolności obywatelskich, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa i wolności ekonomiczne, socjalne i kulturalne zdefiniowane w Konstytucji RP, - uzasadnia, że przepisy Konstytucji RP dotyczące praw i wolności wynikają z uniwersalnych zasad i wartości respektowanych przez społeczność międzynarodową, 	<ul style="list-style-type: none"> - objaśnia kontrowersje związane z zakresem obowiązywania wybranych praw lub wolności,
<p>3.3. Ochrona praw człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna nazwisko Rzecznika Praw Obywatelskich i określa jego zadania, - podaje przykłady międzynarodowych organizacji pozarządowych, zajmujących się kwestią praw człowieka (<i>Amnesty International, Human Rights Watch, Helsińska Fundacja Praw Człowieka</i>), 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia środki ochrony praw i wolności, zagwarantowanych w Konstytucji RP, - podaje przykłady aktywności organizacji pozarządowych w dziedzinie ochrony praw człowieka, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zakres działalności ONZ, OBWE, Rady Europy na rzecz ochrony praw człowieka, - analizuje tryb postępowania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz wskazuje przykładowe formy jego działalności, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje oraz interpretuje dane statystyczne, odnoszące się do działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - omawia tryb powoływania oraz gwarancje niezależności Rzecznika Praw Obywatelskich, - określa zakres działalności innych rzeczników praw w Polsce, 	<ul style="list-style-type: none"> - opracowuje i prezentuje informacje na temat łamania praw człowieka w wybranym kraju,

<p>3.4. Prawa dzieci</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna nazwisko Rzecznika Praw Dziecka i określa jego zadania, - rozwija skrót UNICEF i przedstawia cele tej organizacji, - podaje przykłady praw dziecka, zawartych w dokumentach prawa krajowego i międzynarodowego, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia założenia Konwencji o prawach dziecka, - wyjaśnia pojęcia: <i>osoba fizyczna, adopcja, obowiązek alimentacyjny,</i> - wymienia akty prawne zawierające przepisy dotyczące praw dziecka (Konstytucja RP, Kodeks cywilny, rodzinny i opiekuńczy, pracy), 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje tryb postępowania Rzecznika Praw Dziecka oraz wskazuje przykładowe formy jego działalności, - omawia zakres zdolności małoletnich do czynności prawnych oraz warunki ich zatrudniania, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje dane statystyczne dotyczące naruszania praw dziecka, - omawia tryb powoływania oraz gwarancje niezależności Rzecznika Praw Dziecka, 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, dlaczego Janusz Korczak uchodzi za prekursora walki o prawa dziecka,
<p>3.5. Nieletni wobec prawa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia środki karne i wychowawcze podejmowane wobec nieletnich, - podaje przykłady przemocy fizycznej, psychicznej, cyberprzemocy, - zna numer telefonu alarmowego 112, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje właściwe reakcje na różne rodzaje przemocy, - analizuje uprawnienia policji wobec osoby małoletniej, - omawia sposób postępowania w przypadku podjęcia przez policję lub inne służby mundurowe interwencji wobec małoletniego, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje źródła i rodzaje zagrożeń występujących w internecie, - rozróżnia terminy: <i>małoletni, nieletni, niepełnoletni,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różne służby mundurowe w Polsce, podając przykłady ich uprawnień, - wskazuje różnice między przestępstwem a wykroczeniem, 	<ul style="list-style-type: none"> - planuje kompleksową akcję na rzecz ograniczenia cyberprzemocy,

Szczegółowe wymagania edukacyjne II PÓŁROCZE

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 4. Społeczność lokalna i regionalna					
4.1. Samorząd terytorialny w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - omawia strukturę samorządu terytorialnego, - wskazuje gminę, powiat oraz województwo, w którym mieszka, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega zasada decentralizacji władzy publicznej, - wie, czym jest społeczność lokalna i regionalna, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia organy nadzorujące samorządy w zakresie ich kompetencji stanowiących oraz gospodarki finansowej (RIO, wojewoda), - rozróżnia powiaty ziemskie i grodzkie, gminy wiejskie, miejskie i miejsko-wiejskie, 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje źródła finansowania samorządów, dzieląc je według źródła pochodzenia oraz przeznaczenia, - rozróżnia zadania własne i zlecone, podając przykłady takich zadań, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie znaczenie decentralizacji władzy dla funkcjonowania państwa demokratycznego,
4.2. Samorząd lokalny – gmina	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest gmina, - wymienia organy wykonawcze oraz stanowiące i kontrolne gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia kompetencje poszczególnych organów gminy, - wie, czym jest budżet gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zasady wybierania organów gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje zakres społecznej kontroli nad działalnością organów gminy, z uwzględnieniem referendum gminnego oraz udzielania absolutorium, 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje organizację i formy działalności rady gminy,
	<ul style="list-style-type: none"> - zna nazwisko wójta/ burmistrza/prezydenta oraz 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>sesja</i>, <i>kadencja</i>, - wie, do czego 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady zadań własnych gmin wskazując, które z nich 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia organizację typowego urzędu gminy i podaje 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje organizację, atuty oraz problemy gminy, w której mieszka,

	przewodniczącego rady gminy, w której mieszka, - podaje przykłady zadań samorządu gminnego,	służby BIP, ePUAP,	są obowiązkowe, a które fakultatywne, - charakteryzuje główne wydatki oraz źródła finansowania budżetu gminy,	przykłady spraw, jakie można załatwić w poszczególnych wydziałach,	
4.3. Samorząd lokalny – powiat	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest powiat, - zna organy wykonawcze oraz stanowiące i kontrolne powiatu, - zna nazwisko starosty oraz przewodniczącego rady powiatu, w którym mieszka, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia kompetencje poszczególnych organów powiatu, - wskazuje przykłady spraw, które obywatele załatwiają w starostwie powiatowym, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zasady wyłaniania organów powiatu, - omawia zakres wsparcia udzielanego osobom bezrobotnym przez powiatowe urzędy pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia charakter oraz organizację powiatów ziemskich i grodzkich, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje zakres społecznej kontroli nad działalnością rady i zarządu powiatu, z uwzględnieniem referendum powiatowego oraz udzielania absolutorium, - prezentuje organizację starostwa powiatowego, w którym mieszka,
4.4. Samorząd regionalny – województwo	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia województwa składające się na mapę administracyjną kraju, - zna organy wykonawcze oraz stanowiące i kontrolne województwa, 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia administrację rządową od samorządowej, - wymienia kompetencje poszczególnych organów rządowych i samorządowych w województwach, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zasady wyłaniania organów województwa, - omawia rolę samorządu wojewódzkiego w dystrybucji funduszy unijnych, - podaje przykłady instytucji zaliczających się do administracji 	<ul style="list-style-type: none"> - objaśnia, czym jest strategia rozwoju województwa, - na przykładzie paszportu RP wyjaśnia, czym jest dokument biometryczny, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje zakres społecznej kontroli nad działalnością samorządu województwa, z uwzględnieniem referendum referendum wojewódzkiego,

			zespolonej,		
Dział 5. Udział obywateli w życiu publicznym					
5.1. Wpływ obywateli na decyzje władz samorządowych	<ul style="list-style-type: none"> - zna zasady przeprowadzania wyborów samorządowych, - omawia zakres obowiązków radnego oraz wskazuje cechy przydatne w piastowaniu tej funkcji, 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia wybory od referendów, - podaje przykłady sytuacji, w których zasadne jest podjęcie akcji strajkowej, - rozróżnia legalne metody wpływania obywateli na decyzje władz (lobbing, konsultacje społeczne) od nielegalnych (korupcja), 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jakich okolicznościach można przeprowadzić referendum lokalne, - zna rodzaje pism kierowanych do urzędów, 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie danych dotyczących frekwencji w wyborach samorządowych ocenia stopień zaangażowania Polaków w funkcjonowanie samorządu lokalnego, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia rodzaje referendum lokalnego, - pisze petycję do właściwego organu w kwestii, którą uważa za istotną dla lokalnej społeczności,
	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia typowe rodzaje zgromadzeń (wiec, demonstracja, pikieta), - wie, na czym polega strajk, 			<ul style="list-style-type: none"> - proponuje właściwą formę protestu społecznego w zależności od charakteru zaistniałej sytuacji konfliktowej, 	
5.2. Aktywność obywatelska	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje społeczeństwo obywatelskie oraz 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest budżet obywatelski, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje, w jaki sposób wybitni Polacy wpływali na historię 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady inwestycji w swoim miejscu 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia znaczenie właściwego funkcjonowania

	<p>wskazuje przejawy jego funkcjonowania,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje istotne cnoty obywatelskie, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia masowe ruchy społeczne, mające istotny wpływ na historię Polski, - wskazuje przykłady właściwych postaw obywatelskich, 	<p>naszego kraju oraz rozwój społeczeństwa poprzez stosowanie właściwych postaw obywatelskich,</p>	<p>zamieszkania, które można zrealizować z budżetu obywatelskiego,</p>	<p>społeczeństwa obywatelskiego dla państwa i jego mieszkańców,</p>
5.3. Organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są organizacje pozarządowe, - wymienia przykładowe organizacje pożytku publicznego, wskazując na obszary ich działalności, - wie, na czym polega wolontariat, podaje przykłady obszarów aktywności wolontariuszy, 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, na czym polega przekazywanie 1% podatku OPP, - wskazuje korzyści i możliwości wynikające z zaangażowania w działalność wybranych organizacji młodzieżowych, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia cechy i charakter działalności organizacji pozarządowych, - rozróżnia stowarzyszenia i fundacje, - wyjaśnia, na czym polega altruizm, filantropia, wie, kim jest beneficjent, 	<ul style="list-style-type: none"> - proponuje działania w zakresie wolontariatu, mogące pozytywnie wpłynąć na jego środowisko lokalne, - wskazuje funkcjonujące w lokalnym środowisku organizacje pozarządowe, kierujące swą ofertą do młodzieży, 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia zasadność zaangażowania organizacji pozarządowych we wsparcie różnych grup społecznych,
5.4. Etyka życia publicznego	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest etyka, - podaje przykłady działań etycznych i nieetycznych w różnych okolicznościach, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia typowe działania o charakterze dyskryminacyjnym, - wyjaśnia, czym jest sumienie, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje źródła postaw nieetycznych oraz omawia rodzaje takich postaw (dyskryminacja, lobbging, nepotyzm, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje dane dotyczące nieetycznego postępowania w miejscu pracy, wskazując źródła 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie kodeksów etyki zawodowej, - proponuje zasady etycznego

		<p>moralność, etyka zawodowa,</p>	<p>kumoterstwo, korupcja, demagogia, populizm),</p>	<p>tego problemu, - rozumie znaczenie transparentności życia publicznego dla funkcjonowania państwa demokratycznego,</p>	<p>postępowania dla wybranych grup zawodowych,</p>
Dział 6. Wspólnota narodowa i obywatelska					
<p>6.1. Wspólnota narodowa</p>	<p>- podaje definicję narodu, uwzględniającą czynniki tworzące więź narodową, - zna pojęcia: <i>narodowość, ojczyzna, Polonia,</i></p>	<p>- wymienia najważniejsze etapy formowania się narodu polskiego, - wie, w jakich krajach zamieszkuje najliczniejsza Polonia,</p>	<p>- przytacza orientacyjne liczby osób pochodzenia polskiego mieszkających w wybranych krajach,</p>	<p>- objaśnia, z czego wynikają dążenia separatystyczne; podaje przykłady takich tendencji,</p>	<p>- rozróżnia pojęcia <i>ojczyzny ideologicznej i prywatnej</i>, odnosząc je do terytorium państwowego oraz małych ojczyzn,</p>
		<p>- wymienia podstawowe elementy składające się na ojczyznę, - wyjaśnia, na czym polega autonomia,</p>	<p>- charakteryzuje prawa mniejszości polskiej zamieszkującej za granicą, - analizuje wpływ wydarzeń historycznych na kształtowanie się polskiej świadomości narodowej,</p>	<p>- analizuje zróżnicowane przyczyny powstania znaczących skupisk ludności polskiej za granicą, - przytacza różne znaczenia terminu ojczyzna, z uwzględnieniem</p>	

				małych ojczyzn,	
6.2. Patriotyzm dawniej i obecnie	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje patriotyzm, - podaje przykłady postaw patriotycznych, - wymienia polskie symbole narodowe, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia symbolikę oraz formę graficzną polskich symboli narodowych, - wskazuje postawy patriotyczne charakterystyczne dla dorosłych i młodzieży, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia patriotyzm w znaczeniu symbolicznym oraz obywatelskim, podając przykłady takich postaw, - podaje daty przyjęcia polskich symboli narodowych, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia postawy polskiego społeczeństwa wobec kwestii patriotyzmu, - analizuje dane statystyczne odnoszące się do tych postaw, - charakteryzuje kontekst historyczny wykształcenia się lub przyjęcia polskich symboli narodowych, 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje własny pogląd w kwestii rozumienia współczesnego patriotyzmu, hierarchizując i weryfikując rozmaite postawy znane z życia codziennego oraz środków masowego przekazu,
6.3. Być obywatelem Polski	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest obywatelstwo, - wymienia konstytucyjne obowiązki obywateli RP, - wyjaśnia, dlaczego posiada polskie obywatelstwo; wskazuje inne możliwe sposoby uzyskania tego obywatelstwa, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnicę między obywatelstwem a narodowością, - wie, czym jest Karta Polaka, 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady państw wielonarodowych oraz narodów nie posiadających własnego państwa, - analizuje różne sposoby uzyskania obywatelstwa polskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>diaspora</i>, <i>repatriacja</i>, <i>deportacja</i>, <i>naturalizacja</i>, - wskazuje korzyści wynikające z posiadania Karty Polaka, 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzeżę zróżnicowany charakter więzi narodowych oraz państwowych, - analizuje sytuację wybranego narodu funkcjonującego bez własnego państwa,
6.4. Mniejszości	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zmiany 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia

<p>narodowe i etniczne w Polsce</p>	<p>mniejszości narodowe i etniczne zamieszkałe w Polsce,</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady praw przysługujących mniejszościom narodowym i etnicznym, 	<p>mniejszości narodowe i etniczne,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie, że pomimo zamieszkiwania w Polsce różnych mniejszości narodowych i etnicznych, nasz kraj jest jednolity narodowościowo, - wskazuje regiony Polski zamieszkiwane przez te mniejszości, 	<p>struktury narodowościowej Polski na przestrzeni dziejów,</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizuje dane statystyczne dotyczące liczebności mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, 	<p>zróżnicowane przyczyny napływu do Polski przedstawicieli rozmaitych narodowości,</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację prawną Ślązaków i Kaszubów, 	<p>pochodzenie, status oraz zwyczaje wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia politykę państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych,
<p>6.5. Postawy względem innych narodów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>ksenofobia</i>, <i>nacjonalizm</i>, <i>szowinizm</i>, <i>rasizm</i>, <i>Holokaust</i>, - wskazuje negatywne skutki postaw ksenofobicznych, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są i jak powstają stereotypy, - podaje przykłady postaw o podłożu ksenofobicznym, - wskazuje typowe postawy społeczeństwa polskiego wobec innych narodów, 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady przenikania się różnych kultur w naszym kraju, - omawia charakterystyczne etapy eskalacji przemocy na tle ksenofobicznym, - wskazuje przykłady postaw kosmopolitycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje charakter rasistowskiej polityki III Rzeszy, odnosząc się do piramidy nienawiści Allporta, - omawia polityczne i ekonomiczne przyczyny napływu migrantów do Europy, 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje wielostronnej analizy i oceny postaw polskiego społeczeństwa wobec innych narodów,
<p>6.6. Państwo, jego istota, cechy i</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna trójelementową definicję państwa, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje cechy państwa jako 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, jakie elementy składają się na 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia i omawia 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje i ocenia różne koncepcje

funkcje	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest władza państwowa, - wylicza trzy podstawowe typy ustroju państwa, 	<p>wspólnoty obywateli,</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia główne cechy państwa demokratycznego, autorytarnego, totalitarnego, 	<p>terytorium państwowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia różne kompetencje władz państwowych, 	<p>wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa,</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizuje poszczególne zasady ustroju demokratycznego, 	<p>odnoszące się do stopnia ingerencji państwa w życie obywateli.</p>
Dział 7. Rzeczpospolita Polska jako demokracja					
7.1. Konstytucja podstawą demokracji w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - omawia budowę Konstytucji RP, nazywając właściwie preambułę oraz przykładowe rozdziały, - wymienia podstawowe zasady Rzeczypospolitej Polskiej (suwerenność Narodu, trójpodział władz, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega zasada konstytucjonalizmu, - wie, na czym polega referendum ogólnokrajowe, - podaje przykłady najistotniejszych polskich referendów, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia hierarchię aktów prawnych, - dokonuje charakterystyki podstawowych zasad ustroju RP, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje tryb uchwalania Konstytucji RP oraz jej nowelizacji, - wymienia polskie konstytucje w ujęciu historycznym, 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia znaczenie równowagi i wzajemnej kontroli władz dla funkcjonowania systemu demokratycznego, - formułuje opinię na temat mocnych i słabych stron polskiej demokracji,

	republikańska forma rządów, pluralizm polityczny, państwo prawa),				
7.2. Władza ustawodawcza – Sejm i Senat	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest parlament jedno- i dwuizbowy, Zgromadzenie Narodowe, immunitet parlamentarny, - omawia organizację obu izb parlamentu, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe ustrojowe zadania Sejmu i Senatu, - wymienia zasady pięcioprzymiotnikowego prawa wyborczego, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje zasady prawa wyborczego do Sejmu i Senatu, odróżniając wybory większościowe od proporcjonalnych, - wskazuje okoliczności, w których możliwe jest skrócenie kadencji parlamentu, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje proces legislacyjny w Polsce, uwzględniając organy państwa uczestniczące w tym procesie oraz rodzaje większości (zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną), 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia immunitet materialny i formalny, - wskazuje okoliczności, w których zwoływane jest Zgromadzenie Narodowe,
7.3. Władza wykonawcza – Prezydent RP i Rada Ministrów	<ul style="list-style-type: none"> - omawia tryb wyłaniania Prezydenta RP, - podaje imię i nazwisko aktualnego Prezydenta RP, premiera oraz wybranych ministrów, - wskazuje ugrupowania polityczne, stanowiące zaplecze parlamentarne Rady Ministrów, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia prezydentów III RP, - podaje przykłady kompetencji prezydenckich, związane z różnymi obszarami jego działalności, - wskazuje kluczowe kompetencje rządu, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje sposób powoływania Rady Ministrów, uwzględniając rolę Prezydenta RP, Sejmu oraz większości parlamentarnej w tym procesie, - określa wzajemne relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia życiorys i dokonania wybranego Prezydenta RP, podając przykłady jego aktywności politycznej, - posługuje się zamiennie synonimami określającymi organy władzy wykonawczej (Rada Ministrów/rząd/ 	<ul style="list-style-type: none"> - odnosząc się do zakresu kompetencji poszczególnych organów władzy wykonawczej, uzasadnia przewagę ustrojową premiera nad prezydentem,

				gabinet, ministerstwo/ resort),	
7.4. Władza sądowa – sądy i trybunały	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia organy władzy sądowej (sądy, trybunały), - wie, na czym polega niezawisłość oraz immunitet sędziowski, 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady kompetencji sądów rejonowych, - wymienia zasady polskiego wymiaru sprawiedliwości, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia hierarchiczną strukturę polskiego sądownictwa, - wyjaśnia, na czym polega dwuinstancyjność postępowania sądowego, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje elementy procesu sądowego, - omawia zadania polskich organów ścigania, 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje tryb powoływania trybunałów, - wyjaśnia, z czego wynika wyjątkowa pozycja Trybunału Konstytucyjnego w procesie ustawodawczym,
7.5. Różnorodność polityczna we współczesnej Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje partię polityczną, - wymienia najważniejsze partie polskiej sceny politycznej, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje ograniczenia tworzenia i działalności partii politycznych, - rozróżnia koalicję i opozycję, prawicę i lewicę, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie znaczenie pluralizmu politycznego dla właściwego funkcjonowania państwa demokratycznego, - omawia zasady zakładania i finansowania partii politycznych w Polsce, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje proces ewolucji sceny politycznej III RP, klasyfikując poszczególne ugrupowania jako prawicowe, lewicowe lub centrowe, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia genezę partii politycznych, - interpretuje dane statystyczne dotyczące wyników wyborów parlamentarnych,
7.6. Środki masowego przekazu	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje środków masowego przekazu, - rozróżnia media komercyjne, 	<ul style="list-style-type: none"> - oddziela fakty od opinii, wskazuje przykłady dezinformacji i manipulacji we współczesnych 	<ul style="list-style-type: none"> - określa różne funkcje mediów, - wskazuje na różne cele reklam komercyjnych i kampanii społecznych, 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rzetelność różnorodnych przekazów medialnych, - odczytuje i interpretuje wyniki 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje wybrane aspekty rynku medialnego i reklamowego w Polsce,

	niekomercyjne, publiczne,	mediach, - wymienia rodzaje reklamy,		badania opinii publicznej,	
Dział 8. Sprawy międzynarodowe					
8.1. Organizacje międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> - rozwija skróty: ONZ, NATO, - wymienia przykładowe kraje należące do NATO, wskazując na militarny charakter tej organizacji, - podaje przykłady realizacji zadań ONZ we współczesnym świecie, 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje podziału organizacji międzynarodowych na międzyrządowe i pozarządowe, - wymienia organy ONZ oraz NATO, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia okoliczności utworzenia ONZ i NATO, - wskazuje cele Organizacji Paktu Północno-atlantycznego, zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa państwom członkowskim oraz ładu światowego, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje strukturę organizacyjną ONZ, - rozpoznaje kontekst historyczny powołania ONZ i NATO, 	<ul style="list-style-type: none"> - objaśnia zakres działalności wybranych wyspecjalizowanych organizacji ONZ, - rozpoznaje słabe strony organizacji o zasięgu globalnym, wpływające na ich skuteczność,
8.2. Unia Europejska	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przyczyny oraz okoliczności zainicjowania integracji europejskiej, - zna sylwetkę Roberta Schumana, - podaje przykłady traktatów europejskich, - wymienia, z pomocą mapy, państwa członkowskie UE, - określa uprawnienia wynikające z posiadania 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje cele integracji europejskiej, - omawia korzyści wynikające z członkostwa w UE, - wymienia symbole UE, instytucje europejskie oraz ich siedziby, 	<ul style="list-style-type: none"> - objaśnia kluczowe znaczenie wybranych traktatów europejskich dla pogłębienia integracji, - przytacza przykładowe kompetencje instytucji europejskich, 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje wkład wybranych „Ojców Europy” w proces integracji europejskiej, - analizuje koncepcję integracji stworzoną przez Schumana, 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie integracji europejskiej dla stabilizacji politycznej oraz rozwoju ekonomicznego Starego Kontynentu, - analizuje źródła oraz zasadność brexitu

	obywatelstwa unijnego,				
8.3. Polska a organizacje międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> - wie, na czym polega polityka zagraniczna, - podaje daty przystąpienia Polski do ONZ, NATO, UE, - zna cel oraz rezultat referendum akcesyjnego, - wymienia przykładowe korzyści wynikające z członkostwa Polski w UE, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia polskich polityków, pełniących istotne funkcje w strukturach europejskich, - wskazuje inwestycje unijne w miejscu swego zamieszkania, 	<ul style="list-style-type: none"> - określa strategiczne cele polskiej polityki zagranicznej, - omawia przejawy aktywności Polski w strukturach ONZ, 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady działań potwierdzających aktywne członkostwo Polski w Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego - analizuje drogę Polski do UE, z uwzględnieniem negocjacji akcesyjnych oraz kryteriów kopenhaskich, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje strategiczne położenie Polski w kontekście celów obronnych NATO, - ocenia znaczenie Grupy Wyszehradzkiej oraz Partnerstwa Wschodniego jako przejawów aktywności polskiej dyplomacji w regionie,
8.4. Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne problemy współczesności, - wie, czym jest globalizacja, terroryzm, globalne ocieplenie, - wyjaśnia na czym polegają migracje, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia różne przejawy globalizacji, podając ich przykłady rzutujące na życie codzienne, - wskazuje państwa dysponujące bronią nuklearną, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje okoliczności i skutki ataku terrorystycznego z 11 września 2001 r., - wskazuje źródła terroryzmu oraz współczesnych konfliktów zbrojnych, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega wojna hybrydowa, - analizuje źródła narastania dysproporcji rozwojowych między krajami Północy i Południa. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje założenia walki z globalnymi wyzwaniami (zmiany klimatyczne, migracje, terroryzm) pod kątem ich skuteczności oraz wpływu na życie codzienne,